

ANDRAGOGIKA

O.K.

BRNO
2013

Obsah:

	str.
Na úvod	3
1. Andragogika, její význam, poslání a informační báze	5
2. Didaktické teorie pro oblast dospělých	12
3. Formy a metody v andragogice	20
4. Tvořivost dospělých	24
5. Autodidakce	29
6. Denní, distanční a kombinované studium	34
7. Nové možnosti Andragogiky	39
8. Možnosti vzdělávání dospělých v ČR	45
9. Příprava andragoga na vyučování	51
10. Učební pomůcky a didaktická technika v andragogice	57
11. Andragogické principy	62
Závěrem	67

Na úvod

Milí studenti,

důvodem pro sepsání těchto skript bylo poskytnout studentům stručný a srozumitelný výtah z andragogiky, soustředěný do kapitol, které jsou rozvrženy do jednoho semestru studia. Šlo mi proto o výstižné a jasné formulace, bez „planého filozofování“ a „hraní si“ s rozličně nazývanými pojmy téhož významu.

Andragogika nabývá v posledních letech na důležitosti. Vlivem nových faktorů ekonomických, politických, společenských aj. jsou mnozí dospělí konfrontováni s potřebou změny ve své kvalifikaci, což souvisí s dalším vzděláváním. Z odborného hlediska však již nelze vystačit s oborovými didaktikami, které se přece jen spíše vztahují na raná středoškolská a vysokoškolská léta. Proto nastupuje andragogika, která v mnohém opírá své působení o motivaci studujících ve snaze podpořit jejich kreativitu a pomoci jim získat cílené kompetence potřebné pro výkon jejich profese.

Tato příručka přináší základní představení andragogiky, na který je možno navázat dalším, podrobnějším studiem tohoto oboru.

Autor

1

1. Andragogika, její význam, poslání a informační báze

Struktura tématu:

- 1. Pojem Andragogika
- 2. Význam Andragogiky
- 3. Subdisciplíny Andragogiky
- 4. Vývoj českého vzdělávání dospělých
- 5. Informační báze Andragogiky

Literatura:

- [1] BENEŠ, M. *Andragogika filozofie – věda* (2001).
- [2] BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky* (1997).
- [3] BENEŠ, M. a kol. *Základy andragogiky* (1997).
- [4] ŠIMEK, O. *Základy andragogiky* (1996).
- [5] PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých* (1997).
- [6] ŠVEC, Š. *Základné pojmy v pedagogike a andragogike* (1995).

Texty v elektronické podobě:

- Viz informace na přednášce.

Andragogika je termín používaný vedle dosud běžnějších termínů "pedagogika dospělých" nebo "teorie vzdělávání dospělých". Podobně je tomu v jiných jazycích: V angličtině je příslušná disciplína označována jako "adult education", zřídka "andragogy", v němčině se používá výraz "Erwachsenenbildung", zřídka "Andragogik".

- Poprvé pojem „andragogika“ použil německý VŠ učitel Kapp v roce 1833 v knize o Platónově výchově.
- Ve 20. létech min. stol. použil termín „andragogika“ německý sociolog Rosenstock-Huessy.
- Na rozdíl od pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním (dětí a mládeže), se andragogika zabývá vzděláváním (dospělých).

Pojem „andragogika“ měl původně 2 významy:

- určitá nauka (doktrína), která se snažila definovat, jaký má být správný přístup k dospělému edukantovi
 - specifická součást veškerého myšlení o výchově, vzdělávání a učení se.
- Andragogiku lze v současnosti chápat jako

- a) oblast služeb jednotlivcům, skupinám, institucím, organizacím nebo celospolečenského charakteru
- b) jako vědu
- c) jako obor studia.

Význam Andragogiky

Andragogika ovlivňuje praxi vzdělávání dospělých těmito způsoby:

- - přímo - jsou-li výsledky výzkumů používány k inovacím, např. vyučovacích metod;
- - nepřímo - v rámci poradenské, expertní a informační činnosti;
- - zprostředkovaně (přípravou vysokoškolsky kvalifikovaných pracovníků v oblasti vzdělávání dospělých).

Vzdělávání v současném světě

(Podle Bílé knihy o vzdělávání a odborné přípravě, 1996)

Subdisciplíny Andragogiky

- V posledních letech se v rámci andragogiky formují nové subdisciplíny, zatím málo známé:
- **Andragogická didaktika** - teorie o vyučování a učení dospělých. Zabývá se formami, metodami a technologiemi edukace dospělých vzhledem k věkovým specifitám daných subjektů (Mužík, 1998).
- **Gerontagogika/gerontopedagogika** - teorie o vzdělávání seniorů v ekonomicky postproduktivním věku.

Vývoj českého vzdělávání dospělých

K rozvoji českého vzdělávání dospělých přispívaly myšlenky humanizmu, osvícenství, filantropismu, romantismu a dalších směrů s cílem vytvořit protipól k technizované společnosti.

Původními nositeli lidové osvěty byli vlastenečtí učitelé, kněží, osobnosti, divadelní spolky, knihovny, nedělní školy.

V 90. létech 19. stol. se také andragogikou zabývala Dělnická akademie.

Od r.1899 se konaly univerzitní extenze k popularizaci vědy a techniky.

- Vzdělávací snahy při tělovýchovném hnutí (Sokol, Orel, Svaz dělnických tělocvičných jednot československých, Klub českých turistů, Česká společnost pro veřejné zdravotnictví aj.)
- Na přelomu 19. a 20. stol. Došlo ke snaze o koordinaci a plánování vzdělávací činnosti (Svaz osvětový) i ke specializaci a diferenciaci v systému vzdělávání dospělých.

Roku 1918 byl vydán Zákon o vzdělávání dospělých.

V 60. a 70. létech min. stol. nastala etapa znovuobnovení hospodářství po 2. sv. válce, docházelo ke vkládání finančních prostředků do sociálních a vzdělávacích programů. Probíhala také soutěž dvou politických uskupení o lepší vzdělávací systém. Z této doby je také znám tzv. „Sputnikový šok“ Američanů, který vedl následně k reformě jejich školství.

Andragogika se na vysokých školách rozvinula v samostatnou vědní disciplínu .

Současnost:

- - hodnota a prestiž vzdělávání roste
- - vzdělání dospělých se stalo součástí personální politiky v organizacích
- - učení je součástí konzumního způsobu života
- - vzdělávání dospělých probíhá v rostoucí míře vně andragogických institucí při práci a trávení volného času
- - mění se i edukace (edukant musí dosáhnout vlastních rozhodnutí a pravd, mizí rozdíly mezi odborným a všeobecným vzděláním, představa jednotného kurikula byla nahrazena snahou o modulární programy, narůstá distanční vzdělávání na úkor přímé výuky, projevuje se určitý vliv také informační technika) .

Účel dalšího vzdělávání

- druhá vzdělávací šance
- odborné vzdělávání a zvyšování kvalifikace
- rozvoj schopností vyplňovat sociální role v rodině a v sociálním prostředí
- sociální péče týkající se zdravotní výchovy (proti AIDS, proti kouření...),
- individuální rozvoj kulturních, všeobecných znalostí a schopností k hodnotnému trávení volného času.

Informační báze Andragogiky

Doporučená studijní literatura

Monografie

- [1] BENEŠ, M. *Andragogika filozofie – věda* (2001).
- [2] BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*, (1997).
- [3] BENEŠ, M. a kol. *Základy andragogiky*, (1997).
- [4] ŠIMEK, O. *Základy andragogiky*, (1996) .
- [5] PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*, (1997).
- [6] PALÁN, Z. *Andragogický slovník*.
< <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník> >.
- [7] PROKOPENKO, J. – KUBR, M. *Vzdělávání a rozvoj manažerů*, (1996).
- [8] ŠVEC, Š. *Základné pojmy v pedagogike a andragogike*, (1995).
- [9] HOTÁR, V. *Andragogika*, (1998).
- [10] MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*, (1998).
- [11] HARTL, P. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*, (1999).
- [12] OURODA, K. *Vybrané přístroje didaktické techniky*, (2000).

B. Ze zahraničních publikací:

- [1] *International Encyclopedia of Adult Education and Training* (TUIJNMAN, 1996).

- [2] BELCOURT, M. – WRIGHT, P, C. *Vzdělávání pracovníků a řízení pracovního výkonu*. Praha: Grada, 1998.

C. Odborné časopisy:

- [1] **Andragogika** – vychází u nás od roku 1997
- [2] **Vzdelávanie dospelých** – vychází od roku 1996 na Slovensku.

D. Mezinárodní časopisy:

- [1] International Journal of Lifelong Education;
- [2] Lifelong Learning in Europe aj.
- [3] Pro gerontopedagogiku je vydáván mezinárodní časopis Educational Gerontology.

Poznámka:

- Další literaturu ke studiu andragogiky je třeba hledat v pracích zabývajících se teorií managementu, personalistiky, profesního vzdělávání a výcviku, jako je např.
- [1] PALÁN, Z. *Podnikové vzdělávání* (1994) nebo
- [2] *Vzdělávání dospělých a profesní vzdělávání v členských státech Evropské unie* (1994).

E. Literatura k teorii gerontopedagogiky:

- [1] ČORNAČIČOVÁ, R. *Vzdelávanie seniorov* (1998).
- [2] LIVEČKA, E. *Úvod do gerontopedagogiky* (1979).

F. Odborné aktivity

- Festival vzdělávání dospělých **AEDUCA 2012** (Vytváří **platformu** pro propagaci celoživotního vzdělávání, výměnu a sdílení zkušeností)

v oblasti vzdělávání a pro setkání všech odborníků i příznivců v této oblasti. V roce 2012 proběhl již 8. ročník tohoto festivalu v Praze, Bratislavě a ve dnech **10.- 12.9.2012** také v Olomouci).

Týdny vzdělávání dospělých, studijní cesty, konference, semináře (workshopy) v rámci Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR (AIVD)

Aktivity institucí, jako:

- Agentura VIKA – jazyková škola
- Institut mezioborových studií
- Masarykova univerzita
- Moravské zemské muzeum
- NcM – vzdělávací středisko
- Střední škola lesnická a rybářská Bzenec apod.

Hlavní myšlenky:

Andragogika je nejen věda nebo obor studia, ale také oblast služeb jednotlivcům, skupinám, institucím, organizacím nebo celospolečenského charakteru.

V současné době se v Andragogice (vědě) zdůrazňují subdisciplíny jako Andragogická didaktika (teorie o vyučování a učení dospělých a Gerontagogika/gerontopedagogika (teorie o vzdělávání seniorů v ekonomicky postproduktivním věku).

České vzdělávání dospělých má své kořeny v sociálním, emancipačním a svépomocném hnutí.

2

2. Didaktické teorie pro oblast dospělých

Struktura tématu:

- 1. Vzdělávání dospělých
- 2. Teorie, které edukanty a edukátory chápou jako objekt
- 3. Teorie, které edukanty a edukátory chápou jako subjekt
- 4. Soubor andragogických pouček pro edukanty
- 5. Soubor andragogických pouček pro edukátory

Hlavní myšlenky

Literatura:

[1] BENEŠ, M. *Andragogika filozofie – věda* (2001).

1. Vzdělávání dospělých

V Doporučeních pro další rozvoj vzdělávání dospělých z roku 1976 z Generální konference UNESCO, zástupci 142 zemí

charakterizovali vzdělávání dospělých jako proces, který:

- není omezen na určité obsahy, stupně nebo metody vzdělání
- může probíhat ve formálním vzdělávacím systému nebo vně tohoto systému
- znamená zvyšování dosavadního stupně formálního vzdělání
- slouží k rozvoji schopností
- je zaměřen na 2 propojené cíle: rozvoj osobnosti a občanské odpovědnosti
- je součástí celoživotního učení a vzdělávání. (zkráceno)

2. Teorie, které edukanty a edukátory chápou jako objekt

2.1. Teorie, které se zaměřují na makrospolečenskou rovinu

- Vysvětlují souvislosti mezi sociálními změnami a vzděláváním dospělých, snaží se racionálně vysvětlit vztah mezi společenským vkladem a přínosem vzdělávání dospělých
- Teorie systémů
- Strukturálně funkcionalistická teorie
- Ekonomie vzdělávání
- Ekonomie vzdělávacího sektoru

2.2. Teorie, které se zaměřují na mikroúroveň vlastních procesů učení

- V těchto teoriích jde o racionalitu organizace učení, výběr témat, metod, o strukturu programů a efekty učení.
- Definice učení podle těchto teorií se přibližuje definici socializace
- Učení je prostřednictvím zkušeností podmíněný růst nebo změna znalostí, kvalifikací, dispozic k jednání a normativních orientací, přičemž v andragogických podmínkách učení dospělých jde o vzdělávání v institucích
- Tyto teorie se snaží bezprostředně vylepšit praxi vzdělávání dospělých, dodávat konkrétní recepty nebo didaktické technologie.

3. Teorie, které edukanty a edukátory chápou jako subjekt

Tyto teorie se pojí s tradicí vzdělávání dospělých, které se zaměřuje na účastníka v jeho životních situacích, na jeho zkušenosti a zájmy, na

blaho komunity apod. Jde o rekonstrukci sociálních pravidel, která podmiňují vzdělávání dospělých a proces zvládnání těchto pravidel v průběhu vzdělávání a socializace jednotlivce. Patří k nim:

- Socializační teorie
- Symbolický interakcionismus
- Teorie zaměřené na životní svět
- Sociálně – ekologický přístup
- Strukturalistická teorie
- Biografické metody

3.1 Socializační teorie

- Objasňují socializační procesy dospělých ve vztahu k jejich vzdělávacím aktivitám. Hledá se vnitřní logika vzdělávacích procesů, rekonstrukce pravidel průběhu jednání lidí v rámci vzdělávání dospělých.
- Jednání je chápáno v sociální dimenzi
- Autoři: Parsons, Mead, Oevermann)

3.2 Symbolický interakcionismus

Podle těchto teorií sociální role nebo významy nepřijímá jednatel automaticky, ale musí je interpretativně přizpůsobovat situacím

- Neexistuje žádný pevný vztah významu mezi situací a typem jednání nebo mezi rolí a situací, který by interpretaci činil přebytečnou.

3.3 Teorie zaměřené na životní svět

Podle těchto teorií členové určité společnosti sdílejí i určité společné hodnoty, znalosti, zkušenosti a kulturní techniky, které považují za samozřejmé.

- Společenské vědění předchází individuálnímu, jednatel ho získává v závislosti na biografii i sociální pozici.
- V těchto teoriích jde o změnu perspektivy při pozorování společenských fenoménů – odklon od makroskopické problematiky k mikroorientaci, přičemž společná těmto přístupům je orientace na všední den.
- Autoři: A Schütz, Luckmann, Elias, Kuczinsky, Ryle, Austin, Strauss, Gravenus, Sauer...)

3.4 Teorie se sociálně – ekologickým přístupem

- Tyto teorie zkoumají každodenní svět bez vztahu k vnitřním, jím vyvolaným psychickým, a zároveň naturalistickým chápáním metod.
- Jsou považovány pro určité otázky za perspektivní (pro plánování a zdůvodnění nabídky nebo v rámci poradenství).
- Autoři: U. Bronfenbrenner...

3.5 Strukturalistické teorie

- Přinášejí sociologickou analýzu vzdělávacích otázek z počátku 70. let min. stol.
- Jedná se o genetický strukturalismus, který se ptá po vzniku a reprodukci struktury společenských fenoménů.
- Význačným je v nich pojem „habitus“, který znamená sadu naučených a zvnitřněných schémat vnímání a kompetencí, myšlení a jednání. Je úzce spojen s životní praxí a místem jednotlivce v sociálním prostoru.
- Autoři: P. Bourdieu...

3.6 Biografické metody

- Jde o teorie na základě výzkumu biografie člověka (= kulturní biografická schémata) .

- Při popisu biografii hraje roli i etnologie, historie, psychoanalýza nebo literární vědy a životopisný přístup (sociálně-vědní přístup).
- Typickými otázkami biografických výzkumů jsou: - jak se tvoří identita
 - které události jsou rozhodující
 - které jsou kritické úseky života
 - vliv vlastního a cizího na tvorbu identity
 - jaké úkoly musí osobnost při svém rozvoji zvládat
 - které osobní strategie zvládání situací jsou generačně a věkově závislé

4. Soubor andragogických pouček pro edukanty

Poučky vyplývají z teorií a týkají se těchto jevů:

- 1. Motivační faktory k učení a schopnost učit se
- 2. Faktory působící na schopnost učení
- 3. Didaktická kostka
- 4. Podíl smyslů na procesu učení
- 5. Hierarchie učení dospělého
- 6. Souvislost hierarchie učení, způsobů učení a didaktických metod

1. Motivační faktory k učení a schopnost učit se

- Soubor motivů pro činnost člověka, spojený především s potřebami,

zájmy, postoji a vlohami projevuje současně s určitými emocemi velký vliv na zahájení, průběh i výsledky učení dospělých

- Učení se dospělých je typické „bojem o motivaci účastníků k učení“
- Energii k učení dospělého člověka probouzí sebemotivace, někdy pomáhá také autosugesce.
- Největší motivací jsou postupující úspěchy.
- Z hlediska edukanta se vyskytuje určitá pyramida motivů k učení.

Poučky vyplývají z teorií a týkají se těchto jevů:

- Systémy „ČLOVĚK“ a „VĚDĚNÍ“
- Didaktický proces (prezentace látky, reakce účastníků, aplikace výsledků učení)
- Cíle vyučování
- Učební atmosféra
- Členění učební látky a vyučovací jednotky
- Strategie přípravy na vyučování

Poznámka: Další pokračování pokynů pro lektory bude v samostatném tématu.

Hlavní myšlenky:

- Předmětem Andragogiky je učící se dospělý.

- Hlavním pojmem Andragogiky je učení se dospělého ve všech jeho souvislostech.

Andragogika se zaměřuje na:

- význam struktur (sociální, politické, technologické, ekonomické) a jejich změn (z hlediska makrosociálního vývoje)
- rovinu institucionálního a sociálního zázemí
- analýzu procesů organizovaného učení
- tvorbu identity vzdělávaného - možnost plánovat vlastní vzdělávací cestu, vztah k životním problémům apod. (na individuální úrovni).

3

3. Formy a metody v andragogice

■ Struktura tématu:

- 1. Objasnění pojmů metody, speciální postupy a formy
- 2. Formy
- 3. Metody v andragogice
 - 3.1. Metody teoretické
 - 3.2. Metody teoreticko – praktické
 - 3.3. Metody praktické
- 4. Speciální postupy k tvořivosti – viz další přednáška
Hlavní myšlenky

■ Literatura:

- [1] BENEŠ, M. *Andragogika* (2008).
- [2] MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika* (1998).

1. Objasnění pojmů metody, speciální postupy a formy

Pro Andragogiku jsou příznačné určité formy metody a speciální postupy:

- **Formy** (přímá výuka, kombinované studium, konference aj.)
- **Metody** (teoretické, teoreticko – praktické a praktické)
- **Speciální postupy** (brainstorming, laterální myšlení, morfologické metody aj.)

2. Formy v andragogice

- přímá výuka,
- kombinované studium,
- korespondenční studium,
- terénní vzdělávání,
- kurzy,
- semináře,
- konference,
- studijní skupiny,
- rozhlasové programy,
- studijní zájezdy.

3. Metody v andragogice

3.1 Vztah edukátora a edukantů, pomůcky, postup, doporučení

Teoretické metody - dokončení

3.2 Vztah edukátora a edukantů, pomůcky, postup, doporučení

Teoreticko – praktické metody - pokračování

Teoreticko – praktické metody - dokončení

3.3 Vztah edukátora a edukantů, pomůcky, postup, doporučení

Praktické metody - pokračování

Praktické metody - dokončení

Použití metod ve vztahu k edukačnímu prostředí

Hlavní myšlenky:

- Andragogika má své typické metody, speciální postupy a formy, poněkud odlišné od metod školní didaktiky.
- Tyto prostředky směřují k posílení individuálního učení se edukanta.

4

3. Tvořivost dospělých

Struktura tématu:

- Význam tvořivosti v andragogice
- Speciální postupy
- Strategické hry

Hlavní myšlenky

Literatura:

- [1] BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001.
- [2] VOTRUBA, L. *Rozvíjení tvořivosti techniků*. Praha: Academia, 2000.

1. Význam tvořivosti v andragogice

- Df.: „Tvořivost je souborem vlastností, které dávají člověku schopnost, aby v důsledku změn ve svém vědomí vytvářel nový produkt“ [2]
- Vrchol hierarchie myšlení a učení dospělého by měla tvořit kreativita (tvůrčí schopnost, tvořivost).
- Tvořivost patří k současným klíčovým kompetencím rozvíjeným při vzdělávání dospělých.

Klíčové kompetence rozvíjené při vzdělávání dospělých:

- komunikativnost a kooperativnost
- schopnost řešit problémy a **tvořivost**
- samostatnost a výkonnost
- odpovědnost
- schopnost přemýšlet a učit se
- schopnost zdůvodňovat a hodnotit.

2. Speciální postupy (kreativní techniky)

- Brainstorming
- Brainwriting
- CNB
- Synektika
- Laterální myšlení
- Mřížka myšlenek
- Morfologická skříňka
- Strategické hry

A) Brainstorming

- spontánní přednášení nápadů
- kvantita návrhů je důležitější, než kvalita
- nerespektuje se autorské právo
- je nepřipustná kritika předkládaných nápadů

B) Brainwriting (6 – 3 - 5)

- 6 účastníků
- po 3 řešeních daného problému
- k dispozici je 5 minut času

C) Společný zápisník (CNB – Collective notebook)

- čas – 4 týdny
- vedení poznámkového listu u každého účastníka (všechny myšlenky, poznámky, náměty)
- uzavření souboru myšlenek každým účastníkem
- vyhodnocení moderátorem.

D) Synektika

- předložení návrhů řešení a různých nesouvisejících prvků
- Obměňování pomocí analogií
- Vývoj myšlenek k řešení ústředního problému

E) Laterální myšlení

- Přerušování váznoucího myšlenkového procesu
- Podněcení intuice
- Nová, nečekaná řešení

F) Mřížka myšlenek

- problém tvořený více faktory
- šachovnicovité sestavení komponentů
- vyhledávání možných kombinací
- odvození hlavních prvků nového systému

G) Morfologická skříňka

- Nalezení všech možných řešení problému
- Vše je přísně uspořádáno

2. Možnost rozvoje tvořivosti prostřednictvím strategických her

Podnikatelská tržní hra EB 1 pro vzdělávací účely

Hra je koncipována jako tzv. oligopol (omezený počet prodávajících firem na jedné straně - nejméně 2, obchoduje s velkým počtem zákazníků).

Hráči - jako podnikatelé – vlastníci vzdělávacích firem, se základním kapitálem po 1000,- Kč v pokladně.

Poptávku tvoří zákazníci, kteří za výuku platí.

Manažer hry má tabulku zachycující poptávkovou funkci.

Banka je formálním správcem úvěrů a vkladů.

Vítězí ten, kdo má nejvíce prostředků v pokladně a na vkladovém účtu.

Kritéria pro použití prostředků didaktické techniky ve výuce dospělých

Hlavní myšlenky:

- Tvořivost (kreativita) je v andragogice nezastupitelná.
- Zvláště typické jsou pro ni speciální postupy, jako brainstorming, laterální myšlení, morfologické metody.
- K rozvíjení tvořivosti v andragogice je možno používat také tzv. strategických her.

5

4. Autodidakce

Struktura tématu:

- 1. Pojem „autodidakce“ a její význam
- 2. Snímek pracovního času
- 3. Sebeučení dospělých
- 4. Možnosti sebevýchovy
- 5. Práce s textem a studijní materiály

Hlavní myšlenky

Literatura:

- [1] BELCOURT, M. – WRIGHT, P. C. *Vzdělávání pracovníků a řízení pracovního výkonu* (1998).
- [2] TOMAN, J. *Jak zlepšit organizaci a techniku duševní práce* (1984).
- [3] ZIELKE, W. *Jak racionálně studovat*. Praha (1977).
- [4] ZIELKE, W. *Ako si zlepšit pamäť*. Bratislava (1989).

1. Pojem „autodidakce“

- Autodidakce – sebevzdělávání, postup, při kterém edukant nebo skupina stanovuje cíle, účely, programy, metody, tempo a styl, plánuje činnost, vybírá učivo, řídí, kontroluje a hodnotí své vzdělávání. Využívá se přitom autodidaktických materiálů (speciálních učebnic, didaktické techniky apod.).
- Jiné názvy: Sebeučení dospělých (self-directed learning).
- Význam autodidakce: Náhradní metody ve výcviku, prostředek CŽU, součást DiV, KoV apod.

1. Snímek pracovního času

Měl by obsahovat grafické zachycení těchto činností:

A...agenda denního života (oblékání, jídlo, vyřizování...)
 P...práce
 R...rekreace, sport, zábava
 S...studium
 Z...ztracený čas
 X.....

2. Sebeučení dospělých

- Sebeřízené učení
- Studijní kroužky (study circles)
- Burza vědomostí (learning exchange)
- Centra sebeučení (autonomního učení)
- Někdy také: komunikační procesy v různých neformálních skupinách, ale i DiV.
- Všechny tyto formy vzdělávání vyžadují marketing (širokou publicitu).
- Dané instituce vyžadují finanční podporu např. z veřejných zdrojů.

3. Možnosti sebevýchovy

- Sebevýchova (autoregulace) má značné možnosti, které závisejí na založení edukanta, na jeho fyzickém a duševním zdraví a na znalosti sebe samotného.
- Metody sebepoznávání:
 - ✓ snímkování vlastního jednání
 - ✓ Sebereflexe
 - ✓ Mínění druhých osob
 - ✓ Kritika od edukantů.
- Možnosti zlepšování sebevýchovy:
 - ✓ koncentrovaná pozornost
 - ✓ jednobodovost
 - ✓ najít ke každé práci kladný vztah
 - ✓ doceňování volného času
 - ✓ eliminace spěchu.

3. Práce s textem a studijní materiály

Vyskytující se přístupy k práci s textem:

- Nulový
- pasivní, povrchní přístup
- intenzivní čtení.

Kompetence k učení

- Dílčími úkoly jejího rozvoje jsou schopnosti edukantů uplatňovat různé způsoby práce s textem (studijní a analytické čtení), efektivně vyhledávat a zpracovávat informace, být čtenářsky gramotný.

Výhody práce s textem: učení se prostřednictvím textu (samostudium)

- Zlepšování vztahu edukanta k učení
- Vhodná forma pro domácí práci (někteří studující se nemohou při skupinové výuce dobře soustředit).

Kritéria pro použití studijních materiálů ve výuce dospělých

Charakteristika studijních a pracovních materiálů

- I. Vazba na typ vzdělávací akce
- II. Vazba na konkrétní vzdělávací akci
- III. Vazba na edukátora
- IV. Podpora aktivity
- V. Náročnost na metodiku
- VI. Náročnost na zpracování
- VII. Rozsah materiálů
- VIII. Retrospekce
- IX. Časová náročnost

Hlavní myšlenky:

- Andragogika se zaměřuje na studium dospělých osob, které je nějakým způsobem řízené.
- Dospělé osoby se většinou za účelem získání informací, znalostí a dovedností učí cílevědomě a plánují si k tomu proces učení sami.
- I sebeučení může být různými způsoby podporováno.

6

5. Denní, distanční a kombinované studium (formy studia v andragogice)

■ Struktura tématu:

1. Vysvětlení pojmů a právní zakotvení forem
2. Denní a večerní forma
3. Dálková forma
4. Distanční vzdělávání
5. Kombinované studium
6. Rekvalifikace

Hlavní myšlenky

Literatura:

- [1] BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky* (1997).
- [2] BENEŠ, M. a kol. *Základy andragogiky* (1997).
- [3] ŠIMEK, O. *Základy andragogiky* (1996) .
- [4] Zákon z 24. září 2004 (Školský zákon)

1. Vysvětlení pojmů právní zakotvení forem

- Školský zákon (24.9.2004), § 25.
- Základní vzdělávání se uskutečňuje v denní formě.
- Střední a vyšší vzdělávání se navíc může uskutečňovat ve formách večerní, dálkové, distanční a kombinované.
- Vzdělání dosažené ve všech jmenovaných formách se považuje za rovnocenné.

2. Denní a večerní forma

- Podle § 25, odst. 2 Školského zákona se denní formou vzdělávání se rozumí výuka organizovaná pravidelně každý den v pětidenním vyučovacím týdnu v průběhu školního roku.
- Večerní formou vzdělávání je výuka organizovaná pravidelně několikrát v týdnu v rozsahu 10 až 18 hodin týdně v průběhu školního roku ve večerních (popřípadě v odpoledních) hodinách.

3. Dálková forma

- Dálkovou formou vzdělávání je samostatné studium spojené s konzultacemi v rozsahu 200 až 220 konzultačních hodin ve školním roce.

4. Distanční vzdělávání

- DiV je samostatné studium uskutečňované převážně nebo zcela prostřednictvím informačních (a moderních didaktických technologií), popřípadě spojené s individuálními konzultacemi.
- 5 generací DiV – 1. korespondenční
- - 2. klasické - multimediální
- - 3. masmediální
- - 4. počítačové
- - 5. on – line

5. Kombinované studium

- Podle § 25, odst. 2 je kombinovanou formou vzdělávání střídání denní a jiné formy vzdělávání stanovené Školským zákonem.

5. Rekvalifikace

- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (v § 109 odst. 5 a v § 110 odst. 6), zmocňuje ministerstvo práce a sociálních věcí, aby v dohodě s ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy stanovilo prováděcím předpisem formy **rekvalifikace** uchazečů o zaměstnání, zájemců o zaměstnání a zaměstnanců, druhy nákladů **rekvalifikace** a nákladů s ní spojených, které hradí úřad práce.
- O provedení **rekvalifikace** uzavírá úřad práce dohodu s akreditovaným zařízením. Akreditace vzdělávacích zařízení obecně je v kompetenci ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Vzdělávací zařízení, ve kterých se provádí **rekvalifikace**, by neměla mít odlišný režim, neboť absolvování **rekvalifikace** znamená dosažení nové kvalifikace.
- Podle § 114 Školského zákona mohou probíhat odborné kurzy, kurzy jednotlivých předmětů a pomaturitní specializační kurzy.
- Odborné kurzy a kurzy jednotlivých předmětů nebo jiných ucelených částí učiva na SŠ nebo VOŠ jsou určeny k doplnění všeobecných i odborných vědomostí a dovedností potřebných pro výkon povolání a pracovních činností.
- Tyto kurzy neodpovídají žádnému stupni vzdělání a mohou být placené. Certifikátem je osvědčení.
- Účastníci těchto kurzů se nepovažují za žáky nebo studenty pořádající školy.
- Rekvalifikace mimo soustavu oborů vzdělání se uskutečňují podle zvláštních právních předpisů.

Hlavní myšlenky:

- Tradice vzdělávání dospělých se obnovují s jiným obsahem.
- Jde o druhou vzdělávací šanci pro některé lidi.
- Smyslem je také dosahování odborného vzdělání a rekvalifikace.
- Podle některých pedagogických názorů je vzdělávání dospělých dokonce důležitější pro reprodukci, stabilizaci nebo transformaci společnosti, než vzdělávání dětí a mládeže, protože reprodukce nebo transformace společnosti je dílem dospělé populace.

7

1. Nové možnosti andragogiky

Struktura tématu:

1. Podstata netradičních didaktických systémů
2. Vyučování pro obě poloviny mozku
3. Sugestopedie
4. Superlearning

Hlavní myšlenky

Literatura:

- [1] HUNTEROVÁ, M. Účinné vyučování v kostce. Praha: Portál, 1999.
- [2] KOSSAK, H. Ch. Jak se snadno učit a více si pamatovat. Praha: Grada, 2012.
- [3] MAŇÁK, J. – ŠVEC, V. Výukové metody. Brno: Paido, 2003.
- [4] SILVA, J. – STONE, R. Silvova metoda kontroly mysli. Praha: Pragma, 1995.

1. Podstata netradičních didaktických systémů

- tradiční didaktické systémy - zaměřeny na rozumové schopnosti a na vědomé aktivity
- netradiční – převážně zaměřené na podvědomí člověka
- sugestopedie
- Superlearning
- Silvova metoda.

2. Vyučování pro obě poloviny mozku

- podstatou je směřování informací do obou částí mozku
- výzkum mozku ukázal, že většina lidí zpracovává informace sekvenčně v levé polovině mozku (časový, analytický, příčinně- následný, sekvenční procesor)
- pravou částí mozku edukant „vidí“, co měl edukátor na mysli (výraz obličeje, přestávky, celkové chování, nonverbální komunikační projevy, neřečové, prostorové vztahy).

Důsledné zachovávání postupu při výkladu:

1. Edukátor pojem nejdříve vysloví a pak teprve napíše na tabuli
2. Používá se klíčových slov
3. Umístění napsaného textu má vyznačovat určité vztahy
4. Než edukátor napíše nový pojem, má být tabule prázdná

4. Sugestopedie

Sugestopedie - Lozanov, 60. léta, Bulharsko

Znaky:

- vždy se odehrává prostřednictvím edukátora
- probouzí nové kapacity v paměti, intelektu, celé osobnosti edukanta
- vyučování nepůsobí únavně, ale má terapeutický charakter
- učení je „plné potěšení“
- sociální integrace edukantů se zlepšuje

Hlavní principy sugestopedie

- radost a psychické uvolnění
- jednota vědomé a nevědomé činnosti mozku
- sugestivní propojení komplexu individuálních rezerv edukanta

Prvky sugestopedického systému:

- relaxace
- představivost a tvůrčí fantazie
- hudba
- kladná sugesce.

5. Superlearning

- Nestresový systém učení, který umožňuje dosahovat vyšších studijních výsledků
- Vznikl rozvinutím sugestopedických postupů
- Podporován potravinovými doplňky.

Fáze:

- a) Překování myšlenkových bariér a blokády.
- b) Transformace studijního materiálu pomocí úloh.
- c) Vytváření nestereotypních asociací.
- d) Opakovaná aktivace učiva.
- e) Příprava na pokračování studia.

5. Silvova metoda

- Je určena pro individuální učení manažerů, podnikatelů a obchodníků (1966).
- Je založena na vědě pro aktivování větší části mysli.
- Americký výzkumník J. Silva objevil vliv tzv. Alfa vln, které jsou pro učení edukanta efektivnější, než běžný bdělý stav mysli (Beta) – mimosmyslové vnímání.
- Vychází se z předpokladu, že člověk má daleko více smyslů, než 5 klasických.
- Posláním kontroly mysli je naučit se také ostatní smysly a schopnosti probouzet a používat.

Podstata a základ Silvovy metody

Kroky:

- Meditace, sestoupení do meditativní roviny Alfa (dochází k aktivování intuitivní - pravé části mozku a k jejímu vyváženějšímu fungování s levou - logickou částí mozku).
- Procvičování představivosti.
- Návrat do bdělého stavu vědomí a studium.
- Sestup do hladiny Alfa a přečtení látky.
- Vybavení učební látky v rovině Alfa.
- Vybavení učební látky ve stavu Beta (v normálním bdělém stavu + aplikace v praxi).

Hlavní myšlenky:

- Sugestopedický didaktický systém zahrnuje působení didaktických, psychologických a uměleckých prostředků, a tím přesahuje rámec působení klasických didaktických systémů.
- Sugestopedický systém je realizovaný prostřednictvím edukátora.
- Superlearning se je určen pro individuální učení.

8

2. Možnosti vzdělávání dospělých v ČR

Struktura tématu:

1. Základní poznatky o současné situaci v českém vzdělávání dospělých
2. Postoje, motivace a preference edukantů
3. Komplikace a jejich řešení
4. Institucionalizace VD
5. Aktivity institucí vzdělávající dospělé v ČR

Hlavní myšlenky

Literatura:

[1] Beneš.M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008.

[2] Andragogický slovník

< <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>>.

1. Základní poznatky o současné situaci v českém vzdělávání dospělých

- v roce 2011 se v ČR vzdělávalo 11,4% edukantů ve věkovém rozsahu 25 až 64 let. V předchozích letech to bylo 7,5 a 6,8%
- významná finanční podpora pro další vzdělávání z ESF a rostoucí podpora od MŠMT ČR
- akce na podporu motivace k dalšímu vzdělávání (např. Týdny vzdělávání dospělých)
- V ČR umožňuje vzdělávání lektorů pro VD program Grundtvig (EU).

Současné podmínky ve VD

- hodnota a prestiž vzdělání roste
- vzdělávání dospělých se stalo součástí personální politiky v organizacích
- výrazně narůstá podíl nestátní nabídky pro VD
- učení je součástí konzumního způsobu života a kultivace životního stylu
- tradice vzdělávání dospělých se obnovují s jiným obsahem (ekologické, feministické, alternativní hnutí aj.)
- VD musí reagovat na společenské změny i na požadavky účastníků.

Celoživotní učení a vzdělávání ve znalostní společnosti

Funkce vzdělávání dospělých

- kompenzační
- sociálně - integrativní
- demokratizační
- emancipační
- kvalifikační

2. Postoje, motivace a preference edukantů

- Vzdělávání v dospělosti je v cílové skupině vnímáno jako důležitá hodnota v profesním a společenském uplatnění člověka.
- Je v tom poněkud rozdíl podle velikosti měst a v závislosti na individuálních ambicích.
- Rychlý rozvoj v oblasti technologií a komunikace zvyšuje tlak na další vzdělávání zvláště dříve narozených generací.
- Nejsilnější motivací mají lidé ambiciózní (spíše mladší)
- Vnější motivací bývá ztráta zaměstnání.
- Preference: cizí jazyky, ICT, další vzdělávání v oboru, rekvalifikace, VŠ tituly, zájmová témata jako hudba, tanec apod.).

3. Komplikace a jejich řešení

- finanční náročnost
- časová náročnost
- nedostatek motivace
- nízká informovanost
- nedůvěra v efektivnost dalšího vzdělávání při hledání práce
- tlak na úsporný život (nikoliv ekonomická krize)
- znevýhodněné skupiny (sociálně slabí, nezaměstnaní, tělesně a zdravotně postižení, matky na MD, lidé před důchodovým věkem, národnostní menšiny).

Možnosti podpory

- finanční podpora znevýhodněných skupin
- bezúročná půjčka na vzdělání
- rozšíření kapacit a nabídky rekvalifikačních kurzů
- lepší směřování rekvalifikací
- podpora matek na MD.

4. Institucionalizace VD

- Institucionalizace jako stav znamená, že je společensky nebo kulturně řečeno (uznáno), co má význam, nebo které jednání je možné či nežádoucí.
- Jako proces znamená institucionalizace vývoj, v rámci kterého se určité sociální vztahy a jednání stávají objektivními a samozřejmými.
- Obecně se uznává zásadní význam vzdělávání a učení dospělých jako předpokladu všech společenských a individuálních otázek.
- Vliv institucí není překonán a konkrétní organizace nejsou tolerantní a otevřené neortodoxním názorům, jak o tom svědčí rámec podnikové kultury (snaha výchovně působit na motivační stránku osobnosti).
- I dospělý člověk musí být ve svém rozvoji podporován a řízen.
- Orientace na cílové skupiny odstraní vzdělávací deficity těchto skupin.
- Institucionalizace zabraňuje kurikulárním deficitům spontánního učení.
- Profesionalizace andragogů překonává deficit v činnosti edukátorů – laiků.

5. Aktivity institucí vzdělávajících dospělé v ČR

- Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR (AIVD)
 - největší profesní organizací s tradicí od roku 1990

K cílům této instituce patří:

- prosazovat zájmy a potřeby institucí vzdělávání dospělých
- koncentrovat profesionální kapacity pro řešení koncepce oblasti vzdělávání dospělých osob
- spolupracovat se státními orgány a ostatními subjekty při přípravě a zavádění různých (zvláště legislativních opatření do

oblasti vzdělávání dospělých osob

- organizovat odborné a popularizující akce
- vydávání odborných publikací
- reprezentovat členy a jejich činnost v českých i zahraničních mezinárodních sdruženích
- organizovat odborné kurzy pro edukátory a autorizované osoby podle Zákona 179/2006 Sb.
- podílet se na vydávání časopisu Andragogika
- provozovat databanku „Andromedia.cz“

Aktivity instituce AIVD:

- Týdny vzdělávání dospělých
- studijní cesty
- konference
- semináře (workshopy).

Příklady institucí VD v JmK, sdružených v AIVD:

- Agentura VIKA – jazyková škola
- Institut mezioborových studií
- Masarykova univerzita
- Moravské zemské muzeum
- NcM – vzdělávací středisko
- Střední škola lesnická a rybářská Bzenec

Hlavní myšlenky:

- ČR má jeden z nejvýznamnějších nárůstů vzdělávání dospělých osob.
- V ČR umožňuje vzdělávání edukátorů z oblasti vzdělávání dospělých osob program EU – Grundtvig.
- Asociace institucí vzdělávajících dospělé (AIVD) sdružuje řadu subjektů s danou problematikou a pořádá i vlastní akce na podporu vzdělávání dospělých (Týdny vzdělávání dospělých apod.).
Prezidentem AIVD je Zdeněk Palán.

9

3. Příprava andragoga na vyučování

■ Struktura tématu:

1. Rozdíly mezi vzděláváním dětí (mládeže) a dospělých
2. Různé podoby procesu výuky
3. Vyučování a učení jako tvůrčí proces
4. Strategie přípravy andragoga na vyučování
5. Orientace výuky, hlavní myšlenka, cílové představy a jejich návaznosti

■ Literatura:

- [1] BENEŠ, M. *Andragogika* (2011).
- [2] MUŽÍK, J. *Androdidaktika* (2004).

1. Rozdíly mezi vzděláváním dětí (mládeže) a dospělých

Edukanti	Děti, mládež	Dospělé osoby
Přínos:	Příprava na život	Potřebná doprovodná součást života
Zaměření na:	Vzdělávací normativy	Potřeby edukanta
Učení se čeho?	Potencionálně potřebného	Aktuálně potřebného
Průběh učení:	Nápodoba a kontrola	Pomoc při řešení profesních záležitostí
Vzdělávací aktivity	Převážně institucionální a stabilizované	Převážně decentralizované a pružné
Cíle, obsah, formy výuky	unifikované	Diverzifikované podle vzdělávacích potřeb
Metody výuky	Tradiční	Operativní, podle edukantů a podmínek
Využití vědomostí a dovedností	Až za určité časové období	Bezprostředně, popřípadě v krátké době

2. Různé podoby procesu výuky

Tradiční kurzy

Coaching

Seminář (workshop)

On-line learning

Trénink

WBI,WBT

CBT

Sebevzdělávání z textu

3. Vyučování a učení jako tvůrčí proces

Hierarchie učení dospělé osoby	Způsoby učení dospělé osoby	Vyučovací metody
4. Tvůrčí aspekt	4. Tvůrčí učení	4. Kreativní metody
3. Aplikace v praxi	3. Učení řešením problémů	3. Problémové metody
2. Porozumění informacím	2. Učení strukturováním	2. Diskuse, dialog
1. Informace, vědomosti	1. Asociační učení	1. Přednáška

4. Strategie přípravy andragoga na vyučování

- 1. Orientace výuky, hlavní myšlenka** (Znát hlavní záměr výuky a přispět k jeho naplnění svým podílem edukátora)
- 2. Obsah výuky** (Umět provádět didaktickou analýzu učiva a používat ji)
- 3. Učební cíl** (umět naformulovat přiměřené a reálné cíle výuky)
- 4. Učební média** (Mít potřebný přehled v metodách, učebních pomůckách, didaktické technice, prostorových podmínkách a vybavení různých druhů učeben a umět to vše vhodně využívat)
- 5. Vyhodnocení výuky** (Dovednost připravit a předložit zadavateli vzdělávání objektivní doklady o své úspěšné edukační práci)
- 6. Kvalitní začátek výukové jednotky** (Být kvalifikovaný ve vyučovaném oboru, mít dobře připravenou výuku, resp. její začátek, používat vhodných postupů k navázání kontaktu s edukanty, vytvořit si běžnou autoritu, motivovat edukanty)

5. Orientace výuky, hlavní myšlenka, cílové představy a jejich návaznosti

- A) Orientace výuky, hlavní myšlenka a cílové představy stanovené konkrétním edukátorem.

Hlavní principy oboru (podle RVP, ŠVP)

Vědět, jaká kompetence bude předávána edukantům

- B) Obsah učiva (didaktická analýza)

Struktura (Výběr a analýza látky)

Aktuální význam

Přístupnost edukantům (na základě jejich předpokladů)

- C) Vzdělávací cíle

Přesná formulace těchto cílů

Zdůvodnění výběru těchto cílů

Přiřazovat tyto cíle k určitým vědomostem, psychomotorickým dovednostem a postojům

Umět vytvářet etapové cíle

- D) Metody

Členění podle průběhu výuky

- E) Média

Správné používání médií motivování edukantů, k názornosti výkladu, při vysvětlování nebo doplňování

- F) Kontrola učení

Vyhodnocování pro jednotlivé edukanty, pro celý kurz a jako součást sebereflexe.

Hlavní myšlenky:

Úloha andragoga se postupně změnila:

Andragog původně vyhledával své klienty v místě jejich práce a zábavy a snažil se jim přinášet osvětu (národnostní, politickou, kulturní, populárně – vědeckou).

Současný andragog jako didaktik má být nikoliv zprostředkovatelem vědění, ale poradcem při učení, nevyžadovat předvádění a nedávat procvičovat, ale zadávat úkoly k samostatnému řešení.

Současný andragog informace nepředává, ale nechává edukanty je samostatně získávat, umožňuje nacházet vlastní řešení a využívání zkušeností edukantů, zjišťuje konkrétní vzdělávací potřeby, dovede animovat diskuzi o hodnotách a cílech.

10

4. Učební pomůcky a didaktická technika v andragogice

■ Struktura tématu:

- Technologie vzdělávání jako edukační věda
- Pomůcky na bázi písemných podkladů
- Případové studie (manažerské hry)
- Didaktická technika
- Moderní vizualizační prostředky

Hlavní myšlenky

■ Literatura:

- [1] OURODA, K. *Vybrané přístroje didaktické techniky*. (2000).
[2] PROKOPENKO, J. – KUBR, M. *Vzdělávání a rozvoj manažerů*. (1996).
[3] PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. (2000).

1. Technologie vzdělávání jako edukační věda

Obvyklé rozdělení didaktických prostředků

2. Pomůcky na bázi písemných podkladů

- Kurz nebo odborný seminář, který není vybavený písemnými podklady pro účastníky bývá považován za méně kvalitní nebo špatně připravený.
- Ve vzdělávání dospělých se nejčastěji používají:
 - - skripta
 - - sylaby, teze
 - - pracovní sešity, listy

3. Případové studie a manažerské hry

Případové studie:

- - jsou určitým pokusem o převedení světa ekonomiky nebo podnikání do modelových podmínek pro studium v učebnách
- - jsou popisem situace firmy s vytypovanými problémy, které je třeba řešit
- - staly se předmětem obchodu mezi vzdělávacími institucemi
- - v ČR se vyskytuje řada originálních případových studií (z Národního vzdělávacího fondu, z Informačního centra pro rozvoj managementu Čelákovice, z databáze European Case Clearing House).

Manažerské hry:

- jsou simulacemi života firmy nebo jejího úseku
- jsou významnou součástí know how vzdělávací firmy
- jejich získání a provozování je možné pouze za respektování autorských práv a licenčních podmínek vlastníků těchto her .

3. Didaktická technika

Ve vzdělávání dospělých se běžně používají:

- - nástěnné tabule
- - zpětný projektor
- - flipchart
- - nástěnná deska

Výběr didaktické techniky by se měl řídit těmito kritérii:

- dynamika
- korekce
- permanence
- velikost
- příprava
- archivace.

4. Moderní vizualizační prostředky

- Easy – Flip
- Board Copier
- LCD panely
- Multimediální projektory
- vizualizéry
- Projekční plochy
- Výukové videofilmy
- Videokamera
- Vzdělávání prostřednictvím počítače
- Internet jako prostředek vzdělávání dospělých.

Hlavní myšlenky:

- Efektivitu a kvalitu vzdělávání dospělých mohou výrazně ovlivnit didaktické prostředky, jako učební pomůcky, didaktická technika, výukové prostory a vybavení těchto výukových prostor.
- Učební pomůcky jsou materiální prostředky napomáhající zprostředkování učiva.
- Didaktická technika zahrnuje technické přístroje, zařízení a systémy, které slouží v průběhu vzdělávacího procesu ke zprostředkování informací.

11

5. Andragogické principy

■ Struktura tématu:

1. Historie a smysl obecných pravidel (principů, zásad) v Andragogice
2. Zásady pro vztah mezi andragogem a dispozicemi učení
3. Zásady **pro vztah mezi systémy a obsahem vzdělávání**
4. Zásady pro **vztah mezi elementy a obsahem látky**
5. Zásady pro vztah **andragoga a edukanta**
6. Aplikace didaktických zásad v kurzech

■ Literatura:

- [1] MUŽÍK, J. *Androdidaktika* (2004).
[2] BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé* (2008).

1. Historie a smysl obecných pravidel (principů, zásad) v Andragogice

- Didaktické principy v andragogice jsou obecnými požadavky na edukaci, kterými se řídí:
 - - lektor ve vyučování,
 - - účastník při učení,
 - - andragog při zpracování vzdělávacích konceptů, projektů a programů.

Přehled didaktických zásad pro Andragogiku

Andragogické zásady se liší převážně tím, jak regulují vztah mezi:

- andragogem a dispozicemi k učení u edukanta,
- kulturním, společenským, hospodářským a vzdělávacím systémem na jedné straně a kritérii andragoga pro výběr, případně redukci obsahu učiva na straně druhé,
- jednotlivými obsahy a elementy látky,
- výukovým vzorem výuky andragoga a vzorem učení účastníka.

3. Zásady pro vztah mezi andragogem a dispozicemi k učení

V odborné literatuře se objevuje celá řada zásad, které by měl dodržovat jak andragog, tak také edukant. Na tomto místě bude proto vhodné interpretovat jednu zdařilou klasifikaci takových zásad:

Andragog

- volnost pro edukanta
- otevřenost a poctivost
- vedení exulantů k samostatnosti
- spolurozhodování exulanta
- nabídka poradenství pro studium
- nesnažit se formovat edukanta

Edukant

- **využití mozkové kapacity**
- **individualizace**
- **pátrání po zdrojích chyb**
- **společné zpracování látky edukanty**
- **redukce látky na její optimální množství.**

4. Zásady pro obsah andragogické práce

Andragog

- **orientace na praxi a zkušenosti**
- **aktuálnost**
- **povzbuzování**
- **zprostředkování**
- **redukce látky**
- **vědeckost**
- **průkaznost užitečnosti obsahu.**

Edukant

- konfrontace s látkou přes situace a problémy
- vytvoření vztahu mezi látkou a profesí
- výběr látky k rozšiřování odborné kompetence.

5. Zásady pro vztah mezi obsahem a elementy probírané látky

Andragog

- uspořádání látky**
- propojování**

-strukturování obsahu

-podávání látky jako postupné objevování.

Edukant

- novou látku nestudovat přes detaily, ale obecnosti
- uspořádat si látku vzhledem k dalšímu pokračování studia.

5. Zásady pro vztah mezi andragogikou prací a učením se

Andragog

- dovednost realizovat výuku pro edukanty bez rozdílů jejich schopností
- názornost v mluvních projevech

-kombinování pozorování a myšlení

- udržovat jazyk na jednotné úrovni

- podporovat a udržovat dlouhodobé učení

-nové pojmy by neměly být v úvodu látky

-podle potřeby zařazovat do výkladu nové pojmy.

Edukant

- zapojovat co více vstupních kanálů
- používat co nejvíce úrovní učení
- vysvětlování za použití různých způsobů.

6. Aplikace didaktických zásad v kurzech

Důležité v andragogice jsou principy, které se vztahují na obsah učiva a na metodiku, podle které je prováděna edukace dospělých osob:

Konkrétně jde o principy:

- vědeckosti
- orientace na praxi
- orientace na volný čas
- aktuálnosti
- didaktické redukce
- motivace a participace
- členění výukového procesu
- individuálního přístupu
- zpětné vazby a transferu.

Hlavní myšlenky:

- Žádný z andragogických principů nelze vyvyšovat nad ostatní nebo přeceňovat.
- Při používání andragogických principů vždy záleží na konkrétní situaci a problematice.
- Dále záleží na marketingovém přístupu vzdělávací firmy , která se vzdělávacími programy pracuje.

Závěrem

Tento přehled představil studujícím andragogiku v jejích základních obrysech. Na tyto základy je možno navázat dalším studiem s využitím doporučené literatury, která byla uváděna v záhlavích jednotlivých kapitol.